

De grote Maaseiker dialectquiz

Naam:

Voornaam:

Adres:

E-mailadres:

Beste deelnemer aan ‘De grote Maaseiker dialectquiz’,

Deze dialectquiz kadert in de dialectactie die dir. Karla De Greeve en haar team van de Maaseiker bibliotheek momenteel (april-mei-juni) op initiatief van de schepen van Cultuur en Erfgoed, mevrouw Myriam Giebels, organiseert. De actie loopt n.a.v. het verschijnen van ‘De Groeëte Mëzeikër Diksjeäner’.

Zeker nu ons rijk dialect in de verdrukking raakt, verdient ons prachtig taalerfgoed deze attentie.

Deze taalquiz, waarmee u uw kennis van het Maaseikers eens kan testen, is **opgebouwd rond 34** van de **68 thema’s** die in ‘D’n Teematisse Mëzeikër Diksjeäner’ in ca. 6.000 trefwoorden ons dagelijks leven behandelen. (Dit woordenboek is één van de vijf onderdelen die in oktober 2019 in één lijvig boekdeel (DGMD, deel II) zullen verschijnen.)

Bij deze invulquiz dient u honderd dialectsubstantieven in te vullen. Natuurlijk alle in ‘richtig Mëzeikërs’. Bij enkele daarvan vulden wij al een woord in dat correct is maar dat we niet verwachten.

Ter verduidelijking van de meeste AN-substantieven (zelfstandige naamwoorden) vindt u telkens erachter en tussen haakjes enige uitleg over het te zoeken dialectwoord.

De te zoeken woorden behoren grotendeels tot de actieve woordenschat van de Maaseiker dialectspreker. Een klein gedeelte behoort tot de passieve woordenschat en slechts enkele woorden maken deel uit van de verouderde woordenschat.

De **moeilijkheidsgraad** van deze taalquiz **is van een iets meer dan gemiddeld niveau.**

De **spelling speelt** bij de correctie **geen rol** en blijft bij de puntentoekenning dus buiten beschouwing. De spellingregels staan zowel in ‘DGMD, deel I’ als in ‘Het Maaseikers, een studie’.

U kunt de quiz, waarvan alle te zoeken woorden in ‘DGMD I’ staan, **individueel of in groep** (familie, vrienden ...) **oplossen.**

U kunt uw ingevuld formulier **vóór 1 augustus inleveren in de bibliotheek.**

Prijs: een exemplaar van DGMD I en de spreekwoordelijke ‘eeuwige roem’.
(De uitslag verschijnt in MAzine.)

Veel succes!

De makers,

Theo Kees en Mady Colson

1. Carnaval

- a.** carnavalsmasker [het gezochte woord komt van ‘mommen = (zich vermommen)’]
’t mómmëgëzich; ’t mómbakkës
- b.** meter [van de prins]
de paat
- c.** buutreedner (gew.) [feestredenaar die als typetje cabaretseke voordrachten houdt]
d’n tón(në)kwatsjër

2. Dranken

- a.** absint [likeur uit een aftreksel van alsem en anijs]
d’n aels
- b.** slappe koffie [humoristische benaming geven]
de zjendérmezweit; ’t sjoe(ë)tëlwatër
- c.** lichte ale [licht Engels bier; Eng. *pale ale*]
de pelél; de maerëzeik, ’t pisbeer(ke)

3. Geld, bank en beurs

- a.** rente- of dividendbewijs [bij aandelen en obligaties]
de koepao
- b.** kwijting [door de ontvanger getekend bewijs van betaling; wordt aan de betaler afgegeven]
de kwittansie; ’t soesjke; ’t rësuuke
- c.** oude Franse gouden munt [van 20 franken]
de nappoolëjóng

4. Groenten

- a.** tuinboon [grote of roomse boon; ook de peulen met de bonen]
de labboe(ë)n; de paer(d)sboe(ë)n
- b.** zuring [bedoeld is de gewone of wilde zuring]
de serél
- c.** meikool [jonge bladeren worden in mei gegeten (vaak met braadworst); meikool is savooi(e)kool]
de sjèlk; de sjëlling

5. Insecten

- a.** koperworm [is de larve van de kniptor; knaagt in de tuin de wortels van de gewassen door]
de ritnaolj
- b.** waterjuffer [uit de orde van de libellen]
de spëksjruu(ë)r
- c.** langpoot [spinachtig insect met zeer klein lijf en lange poten]
d’n huiwage

6. Jacht

- a.** patroon [voor een jachtgeweer; met kartonnen huls; gevuld met geweerhagel]
de kërtoesj; de kartoesj; de kartósj
- b.** stroper [jaagt zonder verlof of op verboden terrein]
struipër; de loorjieëgër
- c.** jachtakte [vergunning om te jagen]
de pe(r)dërm; de jaagpërmie

7. Kantoor

- a.** ordner [om paperassen of correspondentie in systematische of alfabetische orde op te bergen]
de klassäör
- b.** brandkast
seef [Eng. *safe*]; *klóws* (kluis) **de koffërfaor**
- c.** toetsenbord [om op (elektro)mechanische wijze letterschrift vast te leggen]
't klavveer; 't klëveer

8. Kerk en geloof

- a.** biechten [houdt etymologisch verband met de boeren die in de stad een bepaald product gingen verkopen]
beechte; (uitdr.) **z'ne klie(ë)zaod (goeën) vërkoupe**
- b.** kloosterbroeder [heeft kloostergeloften afgelegd, maar is geen monnik]
de mómfraer
- c.** nooddooop [bij stervensgevaar van een pasgeboren kind]
noe(ë)dduip; **de gie(ë)duip**

9. Kermis en circus

- a.** spookcarrousel [kermisattractie; trein van wagentjes kan met een zeil overkapt worden]
de rups mèt 't dook
- b.** zweefrek [voor circusacrobaten]
de trappaes
- c.** dierentemmer [leert dieren ook kunstjes]
deerëntömmër; **d'n dóm(p)täör**

10. Kledingattributen en kledingopschik

- a.** tussenzetsel [wordt tussen de stofdelen ingenaaid]
d'n aontrëdeu
- b.** tres [m.b.t. een boordsel of oplegsel]
de gallóng
- c.** haarspeldje [als sieraad of om het haar bijeen te houden]
't invieziebëlke

11. Kleermaker

- a.** garenklos [doorboorde klos waarop garen gewonden wordt]
de bëbi-jn; 't klöske
- b.** veiligheidsspeld [punt sluit in dopje of haakje]
de tówspang
- c.** kleermaker
sni-jdër; kleijërmieëkër; (veroud. woord) **de sjruu(ë)r**

12. Kleren

- a.** kruippakje [speelpakje, rompertje]
krówppékske; **'t barbëteuske**
- b.** boezeroen [kiel; lange mouwen, meestal van blauw gestreept katoen of linnen]
(boorë)keel ; **de kazzak; de këzak**
- c.** kniebroek [met pijpen tot net onder de knie]
de klotbóks

13. Landbouw en boerderij

- a.** wed [drinkplaats voor vee in weilanden; meestal voor koeien en paarden]
d'n drènk; de kówdrènk
- b.** schoffelploeg [breekt de akker na het maaien; verwijdt ook het onkruid; is cultivator]
kultievattäör; d'n ékspatër
- c.** mallejan [om bomen te vervoeren; heeft as met twee hoge wielen en een disselboom]
d'n huts; de galjaar

14. Leger en oorlog

- a.** het leger
d'n tróp; d'n armee
- b.** bataljon [legereenheid ter grootte van 500 tot 1.000 man]
't battëljóng
- c.** veldhospitaal [is verplaatsbaar]
de lazzèrèt

15. Menselijk lichaam

- a.** navel [we verwachten een volksetymologisch woord]
de bówk nagël; de nagëlbówk
- b.** wenkbrauw [Hd. *Augenbraue*; oogwimpers noemen we 'plumpe']
de ougsbraoj
- c.** telefoonbotje [weduwenaarsbotje; zo genoemd vanwege de snelheid waarmee de pijn (bij het stoten ertegen) wordt doorgegeven]
't zungëlknuuëkske

16. Onkruiden

- a.** klein warkruid [woekerplant; stengel is bladloos]
't dujvëls gare
- b.** kleefkruid [ook 'stekelbedstro' in het AN]
de klét(te)
- c.** weegbree [groeit in bermen; brede bladeren]
de rattëstért (grote weegbree); de tóng(e) (smalle weegbree)

17. Oude beroepen

- a.** marskramer in aardewerk [marskramer = venter die vroeger met een mars (korf) rondging]
d'n ujlëkrie(ë)mër; de pottëmarsjang; de pottëmërsjang
- b.** mijnmeter [Fr. *géomètre*; deed metingen in de mijnen en werkte de details van het mijnplan uit]
de zjëmè; de zjëmaetër
- c.** los(se) werkman [ongeschoolde arbeider]
de mënäövr

18. Oude fruitsoorten

- a.** sterappel [bij overdwers doorsnijden zie je een stervormige tekening]
de bènnëroe(ë)je
- b.** dubbele bakpruimen [Fr. *prunes de pape* of *belles de Louvain*; kleine, blauwe pruimpjes die twee aan twee aan de tak hangen]
(vulgaire benaming) **de hón(d)skloe(ë)te**
- c.** kweeper [gele, welriekende schijnvrucht van de kweeboom]
de kwi-jjëpaer

19. Oude(re) munten, maten en gewichten

- a.** knab (gew.) [munt van 10 centime]
't knépke
- b.** roede [als lengtemaat of landmaat]
de rooj
- c.** graanmaat van 25 kg. [Tip: bij het dorsen met de wanmolen viel het graan in een mand, destijds 'vaat' genoemd]
(veroud. woord) **de vaatsmanj**

20. Planten en gewassen

- a.** vlaszaad
't en de li-jzënd; de li-jnzaod
- b.** nagras [nasnede of etgroen; is tweede of laatste snede van gras of klaver]
de groomē(n)t
- c.** spurrie [een muurachtige plant uit het geslacht Stellaria; bekend was (is) de spurrieboter]
de spörg

21. Politie en justitie

- a.** bekeuring [ten gevolge van een strafbaar feit, meestal een verkeersovertreding]
't persés; 't presés
- b.** wapenstok [van hout of gummi; dient als wapen]
de mattrak; de mëtrak; de slouw
- c.** politiemann
(Bargoens woord geven) **de wout; de bout**

22. Post en telefoon

- a.** loket [vooral in openbare instellingen]
lokkèt; 't giesjèt
- b.** postkantoor
de pos
- c.** vel postzegels [ook 'postzegelvel']
't blaad tömbërs (témbërs)

23. Restaurant, hotel en café

- a.** kaam [m.b.t. schimmel op bier of wijn; gevormd door gisten; is een wit, vlekkelig vlies]
de kaom; 't käämkke
- b.** kurkentrekker [niet verwarren met de kroonkurkwipper]
de stoppëntrèkkër

24. Rivieren

- a.** kribwerk [m.b.t. het paalwerk ter beveiliging van oevers; ook aan de Maas (in MSK)]
't bat
- b.** rivieroever(wand) [met name bij zomerstand; is meestal steil; kalft af bij hoog water]
't sjoôr

25. Snoep

- a.** schuimpje [gemaakt van glucosestroop en kleurstoffen of andere zoetigheden; ook in lievevrouwevorm]
't giemoofke
- b.** pikant gomballetje [van Arabische gom; uit acaciasoorten in Arabië en Afrika]

't heitzékske

- c.** zuigstokje [lolly; uit geglaceerde vruchtensuiker of andere zoetigheden]
lékstek; de stómp

26. Stad en dorp

- a.** landgoed [vaak als buitenverblijf]
landhóws; 't geudsje
- b.** goot [langs de straat; de goten werden in MSK tot 1938 's zaterdags na het luiden van de klokken (om 15.00 uur) geveegd]
de pool
- c.** achterplaats [m.b.t. een stadswoning; open ruimte; er staat meestal een pomp; is bestraat]
't sjëldi-jke; de sjëldi-j; 't sjaldi-jke; de sjaldi-j

27. Stoffen en weefsels

- a.** vilt [bestaat uit onder druk met vet of zeep ineengewerkte wol]
de fäötër
- b.** gonje [stof, geweven uit Indische hennep]
't zakkëstóf
- c.** wasdoek [aan één zijde met o.a. lijnolievernis bestreken; wordt na gedroogd te zijn gelakt en gewalst]
d'n twalsëree

28. Transportmiddelen en verkeer

- a.** kettingloos rijwiel [fiets met koningsoverbrenging; we zoeken een merk (van fietsen), voor het eerst geproduceerd door 'La Métropole – Paris']
d'n akkëntaen [AN de acatène]
- b.** gezinsauto [stationcar, break; ook familieauto of gezinswagen genoemd]
de fammiljal
- c.** bakfiets [om kleine vrachten of kinderen te vervoeren]
d'n tripportäör; d'n trippërtäör

29. Vast voedsel

- a.** gebraden appelschijven [humoristische benaming geven]
't boumspék
- b.** dikke erwtensoepe [vaak met stukjes uitgebraden spek (kaantjes)]
de brómmës
- c.** zemelen [hulzen van de graankorrels]
de kli-jje (mv.)

30. Vissen

- a.** pos [uit de familie van de baarzen; tweedelige rugvin; wordt niet groter dan 20 cm.]
de juddëbaars; 't juddëbieërske; de jud; 't judsje
- b.** sneep [karperachtige vis met kleine kop, brede snuit en kleine mond; 25-45 cm.]
de kówmówl
- c.** vetje (gew.) [karperachtig visje; lijkt op alver; wordt slechts ca. 8 cm.]
't spékske

31. Watervogels, waadvogels en kraanvogels

a. gewone kraan [behoort tot de orde van de kraanvogels; loopvogel; bezoekt België en Nederland op de doortrek; leeft vooral in moerassen]

de kroeënkraan

b. roerdomp [moerasvogel; uit de familie van de reigers; Mnl. *dommen* = een dof geluid maken]

de rosdómp

c. woerd [mannetjeseend; Mnl. *woort*; Nederduits *Warte*]

de waenjër; de wieënjër(d)

32. Weer en atmosfeer

a. mist [verdichting van waterdamp]

mis; **de mót**

b. motregen [stofregen, fijne regen]

mótrieëge; **de neetsël; de niezël**

c. bui [van regen, hagel of sneeuw]

buj; **de sjoor; de sjówl; de bi-js**

33. Zangvogels

a. pimpelmees [blauw op kop, staart en vleugels, geel van onderen; aast op bijen]

de bi-jmös; 't bi-jmöske

b. putter [fraai gekleurd; soort distelvink]

de pöttër

c. wiewaal [geel-zwarte zangvogel; krijg je haast nooit te zien; zang luidt als 'wiele-wieoo']

de goudmieërël; de goudmieëldër

34. Ziektes en ziekteverschijnselen

a. keelontsteking

kaelóntstieëking; **de aozjien**

b. stuipen [met hevige trekkingen in armen, benen, gezicht en romp; vooral bij kinderen]

de bëgaovinge

c. reuma(tiek) [verzamelnaam voor aandoeningen aan het bewegingsapparaat die niet veroorzaakt zijn door blessure of ongeval]

rummëtik; **'t flërësi-jn**

